

Jaak Mäll ja Erki Russow

KOHALIK JA IMPORTKERAAMIKA TALLINNAS AASTAIL 1200–1550

On käsitletud Tallinna vanalinna ja selle lähimbruse arheoloogilistel uuringutel saadud keskaegse keraamika dateerimist ja tüpologiseerimist.

Jaak Mäll, OÜ Agu EMS, Roosikrantsi 17, 10119 Tallinn, Eesti; aguems@hotmail.ee
Erki Russow, Muinsuskaitseinspeksioon, Uus 18, 10111 Tallinn, Eesti; erki@muinas.ee

Tallinnas on praeguseks arheoloogilisi kaevamisi süstemaatiliselt läbi viidud umbes veerandsada aastat. On kahetsusväärne, et selle ajavahemiku jooksul ei ole pandud märkimisväärset rõhku leiumaterjali analüüsile. Nii näiteks piisab ühe käe sõrmedest loetlemaks artikleid, mis on pühendatud Tallinna keskaegse keraamika üksikasjalikule kirjeldamisele ja süstematiseerimisele (Tamm 1978; Aus 1992; Lepp 1997).

Kuna importkeraamika on linnaarheoloogiliste välisuuringute peamine leiuliik, tekitasid varasemates uurimustes ja välitööde aruannetes esinevad laialivalguvad, samuti tihti isegi ebaõiged dateeringud olukorra, kus oli raskendatud mitte ainult kaasleidude, vaid ka elutegevuskihtide ja ehitusjäänuste ajaline kindlaksmääramine ning radiosüsinikumeetodil dateeritud orgaanikaproovide interpreteerimine. Eesti linnaarheoloogia oli seisus, kus ainsaks täpselt dateeritavaks leiuliigiks olid mündid (see peegeldab küll rohkem Eesti numismaatika kui arheoloogia teaduslikku taset).

Enamik Eestis läbiviidavaid arheoloogilisi kaevamisi toimub linnade kesk-aegsetes südames ja eeslinnades. Seetõttu on viimane aeg asuda leiumaterjali läbitöötamisele ning selle põhjal esimeste üldistuste tegemisele. Vähemalt Tallinna leiumaterjali osas üritavad autorid sellega algust teha.

Artikli pealkirjas esitatud ajalised raamid tulenevad Tallinna asulakoha kui arheoloogilise objekti spetsiifikast. Tallinna vanalinna territooriumil paiknenud kaevandite säilinud elutegevuskihid hõlmavad üldjuhul just seda ajavahemikku. Sellest lähtudes on süstematiseeritud kolme Tallinnas toimunud arheoloogilise välisuuringu keraamiline leiumaterjal (tab. 1). Kolmest kogumist esindab üks

Tallinna eeslinnale (kinnistu Sakala 22 / Tatari 8), teine all-linnale (kinnistu Pikk 33b) ja kolmas kloostrile (kinnistu Suur-Kloostri 16) iseloomulikku keraamikat.

Tabel 1. Savinõukildude osakaal tootmiskeskuste kaupa Tallinna eeslinna territooriumil (Sakala 22/Tatari 8), all-linnas (Pikk 33b) ja kloostri territooriumil (Suur-Kloostri 16).

Table 1. Quantitative analysis of pottery sherds from a suburb of Tallinn (Sakala 22/Tatari 8), the inner town area (Pikk 33b), and the territory of a cloister (Suur-Kloostri 16) by the attribution of production centres.

Tootmis- keskused / Production centres	1200–1300			1300–1400			1400–1550		
	Eeslinn / Suburb	Linn / Town	Klooster / Cloister	Eeslinn / Suburb	Linn / Town	Klooster / Cloister	Eeslinn / Suburb	Linn / Town	Klooster / Cloister
Kohalik / Local	20	36	1	30	–	–	25	1	2
Paffrath	–	2	2	–	–	–	–	–	–
Madalmaad / Low Countries	–	15	1	5	–	1	–	–	–
Põhja- Saksamaa / North Germany	–	6	2	–	14	–	–	–	–
Siegburg	10	31	24	5	20	14	66	16	103
Langerwehe	8	7	14	–	17	13	1	–	11
Alam-Saksi / Lower Saxony	1	4	10	4	–	52	6	–	79
Raeren	–	–	–	–	–	–	8	–	56
Köln / Cologne	–	–	–	–	–	–	4	–	8
Waldenburg	–	–	–	–	–	–	1	1	–

Kronoloogiline ülevaade

Aastad 1200–1300

Esimene selgelt Tallinna asulakoha arheoloogilises leiumaterjalis esinev Lääne-Euroopast sissetoodud keraamikaliik on Paffrathi tüüpi keraamika (Jürgens 1991), mida dateeritakse ajavahemikuga u. 1100–1250.¹ Seesuguse keraamika valitsevaks nõuvormiks siinses leiumaterjalis on käsitsi vormitud tugevalt

¹ Tallinna ainus oletatav Pingsdorfi tüüpi keraamika katke (selle dateering oleks ca 1000–1200) pärineb kinnistult Suur-Karja 8.

põletatud kerapotid, mille välispind on ilmselt redutseeriva põletuskeskkonna tõttu omandanud grafiidikarva metallise läike.

Paralleelselt Paffrathi tüüpi kerapottidega esineb leiumaterjalis traditsiooniline, glasuurimata kohalik keraamika. Selle hulgas võib eristada ainult ühte põhilist nõutüüpi – kedral valmistatud, lameda põhjaga, profileeritud servaga potte. Nimetatud nõud on nõrgalt põletatud, kaunistusteks on kasutatud kammiga peale kantud sirget ja lainelist joonornamenti ning enne põletust poleeritud välispinda. Traditsioonilise kohaliku keraamika kasutuselevõtu dateerimine Tallinna asulakoha leiukompleksis jääb lahtiseks, sest siiani puudub ühtne seisukoht püüasustuse alguse kohta praeguse Tallinna vanalinna piirkonnas. Seda tüüpi keraamika tarvitamine Tallinnas lõpeb 13. sajandi teise poole jooksul.

Lisaks tuleb 13. sajandi keskpaiku ette ka Madalmaadest pärinevat ornamenditud glasuurkeraamikat, mille osakaal väheneb märgatavalt võistluses proto- ja varakivikeraamikaga 13. sajandi viimasel veerandil. Niisugune keraamika kaob täielikult 14. sajandi algul. Nõuliigina esinevad nimetatud keraamikarühmas valdavalt suured dekanteerimiskannud. Tinglikult võib tootmiskeskusena välja tuua Brugge (Verhaeghe 1989).

Konkurentsi pakuvad ka Põhja-Saksamaalt pärit hallid savinõud (*harte Grauware*) (Stephan 1982), mis tihti matkivad oma väliskujult Paffrathi kerapotte, kuid neil puudub Paffrathi tüüpi keraamikale iseloomulik metalliläikeline välispind.

Märgatav muutus importkeraamika tüübistikus toimub umbes 13. sajandi teise poole alguskümnenditel, kui uue fenomenina tuleb massiliselt kasutusse proto- ja varakivikeraamika. Kuna keraamiliste nõude kõrgkuumusel (üle 1100 °C) põletamine kivikeraamika saamiseks oli tõeline tehnoloogiline murrang ja valmistusvõtted veel täielikult väljakujunemata, siis on proto- ja varakivikeraamiliste nõude katkete murdestruktuur ja värvus varieeruv. Tootmiskeskuste identifitseerimist võimaldavad vaid nõude põhja- ja servakatked – Alam-Saksimaa nõudele on iseloomulik lihtne, profileerimata suue ja sirge, sämbitud servaga põhi, Reinimaa nõudele kolmnurkse ristlõikega tugevusvõru (*Dornrand*) suue ja nõigus, näpitud servaga põhi (*Wellenfuß*).

Kui sajandi esimesel poolel kohtab importkeraamikat vaid juhuslikult, siis nüüd moodustavad kivikeraamika varavormid lõviosa leiumaterjalis esinevatest nõukatketest, ulatudes kohati kuni 60–70 protsendini. Kivikeraamiliste nõude puhul on tegu peaaegu eranditult jooginõudega, kuna kivikeraamika ei kannata oma kõrgest põletustemperatuurist hoolimata järske temperatuurikõikumisi, see on aga esmatähtis toidu valmistamiseks kasutatavate nõude puhul.

13. sajandi teise poole jooksul muutub kohalike savinõude teostus ja vorm oluliselt. Esiteks paraneb nõude põletusaste, küündimata siiski tugeva põletuseni ning teisenevad ka valmistusvõtted. Nõud vormitakse käsitsi ja viimistletakse kedral sarnaselt Paffrathi tüüpi keraamikale. Joonornamenti ei kanta peale mitte enam kammi, vaid pulgaga. Suurimad muutused on jälgitavad aga nõude välisvormis – lisaks lameda põhjaga pottidele tulevad kasutusele ka importkeraamikat jäljendavad kolmjalgpotid (graapenid) ning nõude servaprofiil muutub tunduvalt keerulisemaks.

Nende ilmingute seletamiseks tuleb autorite arvates viidata ühele Tallinna arheoloogilises leiuaaines esinevale nõrgalt põletatud glasuurimata savinõude alarühmale – nimelt ilmuvad 13. sajandi teisel poolel leiumaterjali üksikud kohalikust savist nõrgalt põletatud nõud, mis oma vormilt imiteerivad importkeraamikat, nagu Reinimaa, Alam-Saksi ja Madalmaade jooginõusid ning isegi Paffrathi tüüpi kerapotte. Kas selle tendentsi puhul on tegu importnõude vormielementide järeleaimamisega kohalike pottseppade poolt või sisserännanud ja kohaliku toormaterjaliga kohanema sunnitud meistrite loominguga, jääb ainult oletada. Nimetatud “imitatsioonide” sporaadiline esinemine on ilmselt tingitud kohaliku materjali ebasobivusest.

Aastad 1300–1400

14. sajandi leiumaterjal peegeldab juba eelmise sajandi neljandal veerandil alanud teravat konkurentsivõitlust kolme põhilise Saksamaa kivikeraamika tootmiskeskuse vahel – Alam-Saksimaalt Bengerode-Coppengrave ning Siegburg ja Langerwehe Reinimaalt (Hurst 1977).

Alam-Saksimaal valmistatud nõud paistavad silma oma üliõhukese (2–3 mm) seina poolest. Nõu pinna värvus varieerub beežist kuni violetse ja tumepruunini. Murre on tavaliselt ebahütlane, poorne, värvus varieerub beežist kuni hallini. Nõu suue on profileerimata, põhi sirge, sämbitud servaga. Välise dekoorielemendina esineb lisaks kedrajoontele treitud ümarmõikaid, mis võivad olla ka sämbitud.

Sieburgi kivikeraamikale on iseloomulik hallikasvalge pind ja murre, nõu suue on üldjuhul profileerimata, nõu põhi Reini piirkonnale tüüpiliselt nõgus ja näpitud servaga. Välise dekoorielemendina tuleb eraldi välja tuua nõu külge katvad kedrajooned.

Langerwehe toodangut iseloomustab nõu violetne väliskül, hall sisekül ja murre, nõu suudmel on tugevusvõru, mis tüpoloogiliselt lähtub 13. sajandi tugevusvõrust. Põhi on analoogiliselt Sieburgi nõudele nõgus ja näpitud servaga. Dekoorielementidena esineb lisaks kedrajoontele, mida kohtab tunduvalt harvem kui Sieburgi nõudel, ka geomeetrilist joonornamenti nõu suudme ümber.

Vaadeldaval perioodil jätkub ka hallide tugevalt põletatud savinõude import Põhja-Saksamaalt. Nõuvormina domineerivad kannud, kolmjalgpottid ja suured keedunõud.

Kuigi glasuurimata nõrgalt kuni keskmiselt põletatud nõude tootmine jätkub Tallinnas ka 14. sajandi esimesel poolel, hakkavad juba sel ajal esinema esimesed glasuuritud nõud. Varaseid seestpoolt pliiglasuuriga kaetud savinõusid iseloomustab nõrk kuni keskmine põletus ning neid võib jaotada kahte rühma. Osa nõusid jätkab glasuurimata keraamika teises faasis ilmunud käepidemeteta kolmjalgpottide traditsiooni. Muutunud on ainult nõu välisilme: töötlus on läinud peenemaks ning joonornamendi asemel kaunistavad nõu välispinda kedrajooned, nõu sisepinnalt kattev pliiglasuur on enamasti hallikasroheline.

Teine osa on kahe või ühe sangaga kolmjalgnõud. Autorite arvates imiteerivad need tolaeagseid Madalmaade importnõusid, mis omakorda jälgendavad pronksist

keedunõusid. Nõude sise- ja välispinnal paiknev glasuur varieerub veel täiesti klaasistumata violetsest (põletustemperatuur alla 1000 °C) kuni kollakaspruunini.

Üksikuid imporditud, Madalmaadelt pärinevaid sangadega kolmjalgpote võiks autorite arvates eristada heleoranži murde ja nõu pinna ning läbipaistva, täielikult klaasistunud glasuuri põhjal (vt. näit. Bruijn 1979).

Aastad 1400–1550

15. sajandi kivikeraamiliste nõude puhul on olulisim tehnoloogiline uuendus soolaglasuuri kasutuselevõtt, mis toimub enam-vähem üheaegselt nii Reini- kui ka Alam-Saksimaal. Sel ajal kujuneb importkeraamika domineerivaks tootmiskeskuseks Siegburg. Ülejäänud importkeraamika moodustab selge vähemuse, ent Langerwehe ja Alam-Saksimaa kõrvale ilmub 15. sajandi teisel poolel veel üks Reinimaa tootmiskeskus – Raeren.

Sieburgi nõud säilitavad käsitletaval perioodil oma valge värvuse ja järgivad enamasti juba 14. sajandil väljakujunenud nõuvorme. Nõude välispinnal laiguti paiknev soolaglasuur annab pinnale kollakasoranži tooni, vastupidiselt Alam-Saksimaa ja Langerwehe nõudele, mille välispinna värvigamma jääb samaks, matt välispind aga asendub soolaglasuuri toimel läikivaga.

Sporaadiliselt esineb 15. sajandi leiumaterjalis Waldenburi kivikeraamika Saksimaalt, seda eristab Sieburgi toodangust vaid kogu nõupinda kattev oranž kattekiht. Samuti jätkub vähesel määral pliiglasuuriga kolmjalgpottide import Madalmaadest.

Tõenäoliselt on Tallinna keskaegse keraamika hulgas suurimaks harulduseks tänaseni kindlalt väljaselgitamata tootmiskeskusest pärinev kõrggooti stiilis kaunistatud kivikeraamika, tuntud kui Falke grupi nõud (Falke 1907), mida senini on leitud kahelt objektilt – Dominiiklaste kloostrist (Gaimster 1999, tahv. V: 2) ning eeslinnast, praeguse Sakala ja Tatari tänava ristmikuga külgnevalt kinnistult. Falke grupi keraamika on enamasti kaunistatud tempelornamendiga ning modelleeritud antropo- ja zoomorfsete kõrgreljeefidega. Nõuvormidest esinevad rikkalikult kaunistatud monstrantsid ja silindrikujulised peekrid. Kohati on Falke grupi nõude puhul kaunistamiseks kasutatud ka lehtkulda.²

16. sajandi esimesel poolel tekivad turuliidri Sieburgi kõrvale uued konkurendid: suureneb eelnimetatud Raereni kivikeraamika osakaal, lisanduvad veel Kölni ning Frecheni tooted, mis juhatavad sisse antiikset *terra sigillatata* järele aimavate rohkete reljeefkaunistustega hilisrenessanss-nõude ajastu. Hoolimata sellest, et sarnaseid nõusid hakati ka Sieburgis sajandi keskpaiku valmistama, ei ole neid Tallinna leiumaterjalis peaaegu üldse.

15. ja 16. sajandit saab seostada pottsepakunsti kõrgajaga Tallinnas. Kohalikud pliiglasuuriga kaetud nõud on põletatud tugevalt kuni väga tugevalt (esineb ka üksikuid keskmiselt ja isegi nõrgalt põletatud nõusid), viimistletud hoolega ja asjatundlikult, glasuur paikneb ühtlaselt ning on harva lõhestunud. Nõuvormina

² Nii Dominiiklaste kloostrist kui ka kinnistult Sakala 22 / Tatari 8 saadud fragmentide puhul on tegu silindrikujuliste peekrite katketega.

domineerib kandenäsaga kolmjalgpott – graapen, kuid esineb ka üksikuid sanga-dega kolmjalg nõusid. Sellest tulenevalt tekib võimalike importnõude eristamise probleem. Parema kriteeriumi puudumisel otsustasid siinkirjutajad seda teha savi kvaliteedi alusel. Selle põhjal selgus, et suure tõenäosusega on 15.–16. sajandi pliiglasuuriga savipannide puhul tegu importnõudega, kuid graapenite hulgas leidub vaid üksikuid importnõusid.

Uurimistöö tulemused

Viidatagu veel ühele aspektile keskaegse keraamika uurimisel. Polarisatsiooniga *importnõud* – *kohalikud nõud* on enamasti identne polarisatsioon *jooginõud* (*prestiižnõud, rituaalnõud*) – *tarbenõud*. Samuti on võimalik erinevate sotsiaalsete strateegiate uurimine erinevate ühiskonnarühmade kasutatavate nõude põhjal. Näiteks puuduvad keraamilised toidunõud linnamüüri ümbritsetud ala arheoloogilises leiumaterjalis ajavahemikul 1300–1550. Linnamüürist väljapoole jääva ala – *suburbiumi* – leiumaterjalis on neid samal perioodil hulgaliselt. Kivikeraamika kasutamises pole märgatavaid erinevusi võimalik täheldada (vt. tab. 1).

Toetudes uurimistulemustele, on õnnestunud välja selgitada Tallinna kesk-aegse keraamikaimpordi ja -tootmise arengu põhisuunad ning identifitseerida nõuligid, mille puhul on ilmne nende välismaine või kohalik päritolu. Seejuures on lähtutud Lääne-Euroopa uurijate töödest ja tootmiskeskuste atribueerimise printsiibist (Davey & Hodges 1983; Bauer jt. 1986; Hurst jt. 1986; Stephan 1988; 1996; Orton jt. 1993; Gaimster 1997; 1999), kuna viimane peegeldab otseselt keskaja ajaloo uurimise äärmiselt olulist aspekti – kaubandussuhteid. Skandinaavias tänini kasutusel oleva nn. ABC-süsteemi (Selling 1955; 1976) tarvõtamine pole autorite arvates otstarbekas, sest see süsteem on uusarheoloogiale tüüpiliselt võõrandunud oma uurimisobjektist, pöörates lubamatult vähe tähelepanu nõuvormidele. Põletustemperatuuri ning glasuuri ja savi koostise täppisteaduslik määramine, millel ABC-süsteem põhineb, ei saa mingil juhul anda adekvaatset tulemust, sest me ei või eeldada, et keskajal kontrolliti savinõude tootmise tehnoloogilist külge samasugusel täppisteaduslikul tasemel.

Kasutatud kirjandus

- Aus, T.** 1992. Tallinna keskaegsed savinõud. – *Stilus*, 3, 5–49.
- Bauer, I., Endres, W., Kerkhoff-Hader, B., Koch, R. & Stephan, H.-G.** 1986. Leitfaden zur Keramikbeschreibung (Mittelalter-Neuzeit). Terminologie-Typologie-Technologie. (Prähistorische Staatssammlung. Beiheft 2.) München.
- Bruijn, A.** 1979. Pottersvuren langs de Vecht. Aardewerk rond 1400 uit Utrecht. (Rotterdam Papers, III.) Rotterdam.
- Davey, P. & Hodges, R.** (toim.) 1983. *Ceramics & Trade. The Production and Distribution of Later Medieval Pottery in NW Europe.* Sheffield.
- Falke, O. v.** 1907. *Gotisches Steinzeug von Dreihausen in Hessen.* – *Kunst und Handwerk*, 10, 295–309.

- Gaimster, D. R. M.** 1997. German Stoneware 1200–1900. Archaeology and Cultural History. London.
- Gaimster, D. R. M.** 1999. German stoneware and stove-tiles: type-fossils of Hanseatic urban culture in the Baltic c. 1200–1600. – The Medieval Town in the Baltic: Hanseatic History and Archaeology. Toim. R. Vissak & A. Mäesalu. Tartu, 53–64.
- Hurst, J. G.** 1977. Langerwehe stoneware of the fourteenth and fifteenth centuries. – Ancient Monuments and their Interpretation: Essays Presented to A. J. Taylor. Toim. M. R. Apter, R. Gilyard-Beer & A. D. Saunders. Chichester, 219–238.
- Hurst, J. G., Neal, D. S. & van Beuningen, H. J. E.** 1986. Pottery Produced and Traded in North-West Europe 1350–1650. (Rotterdam Papers, VI.) Rotterdam.
- Jürgens, A.** 1991. Die Paffrather Ware im Rheinland. – 7. Kolloquium zur mittelalterlichen Keramik, Schleswig, 23./24. November 1990. Protokoll. Toim. H. Lüdtke. Käsikiri Lübecki Arheoloogiameti raamatukogus. Schleswig, 33–39.
- Lepp, A.** 1997. Keraamika Tallinnas arheoloogiliste leidude põhjal. – Tallinna Linnamuuseumi aastaraamat 1996/97. Tallinn, 60–94.
- Orton, C., Tyers, P. & Vince, A.** 1993. Pottery in Archaeology. (Cambridge Manuals in Archaeology.) Cambridge.
- Selling, D.** 1955. Wikingerzeitliche und frühmittelalterliche Keramik in Schweden. Stockholm.
- Selling, D.** 1976. Inledning. Keramik 1000–1600 i Svenska fynd. – Archaeologica Lundensia, VI. Toim. C. Wahlöö. Lund, lk. VII–XX.
- Stephan, H.-G.** 1982. Die mittelalterliche Keramik in Norddeutschland (1200–1500). – Aus dem Alltag der mittelalterlichen Stadt, Hefte des Focke-Museums, 62. Bremen, 65–122.
- Stephan, H.-G.** 1988. Steinzeug und Irdenware: Diskussionsbeiträge zur Abgrenzung und Definition mittelalterlicher deutscher Steinzeuggruppen. – Zur Keramik des Mittelalters und der beginnenden Neuzeit im Rheinland. Toim. D. R. M. Gaimster, M. Redknap & H. H. Wegner. (British Archaeological Reports, International Series, 440.) Oxford, 81–118.
- Stephan, H.-G.** 1996. Deutsche Keramik im Handelsraum der Hanse. Überlegungen zur mittelalterlichen Exportkeramik, zur Nachwirkung von Wirtschaftsverbindungen in der Neuzeit und zur kulturellen Prägung. – Nahrung und Tischkultur im Hanseraum. Toim. G. Wiegmann & R. E. Mohrmann. Münster; New York, 95–123.
- Tamm, J.** 1978. Tallinna vanemast keraamikast. – Ehitus ja Arhitektuur, 2. Tallinn, 41–48.
- Verhaeghe, F.** 1989. La céramique médiévale très décorée du Bas Moyen Age en Flandre. – Travaux du Groupe de Recherches et d'Études sur la Céramique dans le Nord-Pas-de-Calais. Toim. G. Blicq. (Actes du Colloque de Lille, 26.–27. Mars 1988, Nord-Ouest Archéologie, 1.) Lille, Berck-sur-Mer, 19–113.

Jaak Mäll and Erki Russow

LOCAL AND IMPORTED CERAMICS IN TALLINN IN 1200–1550

Summary

Despite almost 25 years of regular archaeological fieldwork in medieval town centres of Estonia, the most numerous artefacts – the remains of the ceramic vessels – have been poorly discussed. The few papers published on this topic are based on the Scandinavian ABC-system (also called “Selling system”). The authors of the current article are the first to use the system of attributing production centres, preferred by West European scholars.

1200–1300

The first imported ceramics in Tallinn are the Paffrath-type globular vessels, used together with the local low-fired brown earthenware. The local pottery of the first half of the 13th century could be called “traditional”, as the forms of the vessels (pots with a flat base) derive exactly from the Late Iron Age (10th–12th centuries) pottery. From the second half of the 13th century foreign influences can be pointed out, mainly the emergence of tripod vessels. At this time new types of imported pottery appear – the low-relief lead-glazed redware from the Flemish area, proto-stoneware from Rhineland and Lower Saxony, also frequent examples of the North German greyware.

1300–1400

The 14th century is marked by fierce competition of three main stoneware production centres – Siegburg and Langerwehe in Rhineland and Bengerode-Coppengrave in Lower Saxony. In addition to large quantities of the German stoneware, a certain amount of the North German high-fired greyware and low-fired lead-glazed red earthenware from Low Countries is imported.

The local pottery of the 14th century is fired somewhat higher than that of the 13th century; the main form is the tripod vessel. In the 14th century the technology of the lead-glazing becomes common.

1400–1550

The stoneware market of this period is clearly dominated by Siegburg from Rhineland. The minority of the pottery finds come from Langerwehe and Bengerode-Coppengrave, a new production centre of Raeren in Rhineland, and very frequently from Waldenburg in Saxony. As an exception, at two sites sherds of the ornate gothic stoneware of the so-called Falke group were discovered.

The beginning of the 16th century shows a decline of the Siegburg wares which disappear almost completely in the middle of the century. The new favourites are the more fashionable renaissance-style Raeren and Cologne wares.

The 15th and 16th centuries are the golden era of the local pottery production in Tallinn. The vessels are well-made, high-fired, and with good glaze. The dominating form of this period is the tripod vessel with a tubular handle – *grapen*. Judging from the structure and purity of the clay used for the production of lead-glazed high-fired earthenware, we suppose that the tripod pans were mainly imported but the tripod pots are mostly of local origin.

This short survey of ceramic finds from medieval Tallinn represents the first stage of the work undertaken by the authors of this paper. Concerning the future research, there is very good possibility of investigating the social strategies of the population of medieval Tallinn, as we can suppose that the stoneware drinking vessels were regarded as prestige items and the earthenware kitchen utensils as low-profile goods. To illustrate the probable correctness of such an interpretation,

a table showing the distribution of the finds at three sites (samples of the suburban, town, and monastic culture) is included.